

***ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ БАҒДАРЫ. ЖИІЛІГІ,
ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ИНТЕРВАЛЫ.***

Бағдар дегеніміз тағайындалған, қажетінше жабдықталған және автокөліктің басқы және соңғы пунктерінің арасындағы жүретін жолы.

Бағдарлау тасымалдаудың көлеміне байланысты жүқағындарын оңтайландыруға мүмкіндік береді; бағыты бойынша; алыстығына; уақыт бойынша ұзақтылығы; әртүрлі санаттағы жолдардың жүктелгендігі; қозғалыстың реттілігі; тасымалдаудың тиімділігі.

Бағдарлаудың негізгі міндеттері болып табылады: қозғалысты ұйымдастыру; жүктерді жеткізу уақытын азайту; қозғалыстың қауіпсіздігі; көлік құралдарын тиімді пайдалану; тасымалдаудың графигі мен жоспарын орындау; жол жағдайларының өзгерулеріне байланысты жедел елеу.

Бағдар ашудың тиімділігі туралы сұрағын анықтау үшін алдымен қажет:

1. осы бағдар бойынша жүкті тасымалдаудың қажеттілігін анықтау керек (шамаланған тұрақты жүк ағынды).

2. қозғалыстың трассасын таңдау қажет және жол жағдайларын тексеру.

3. бағдарды ашудың тиімділігін техникалық экономикалық тұрғыдан дәлелдеу.

Бағдар тұрақты жүкағыны мен қозғалыстың қауіпсіздігін қамтамасыз етілетін жағдайында ашылады.

Бағдарды жасауда қарастырылу қажет:

1. Тапсырушылардың көпшілігі үшін қаланың негізгі пунктер арасындағы қысқа бағыттар бойынша көліктік байланысты қамтамасыз ету.
2. тасымалдаудың түріне сәйкес, автокөліктің типін пайдалану.
3. қозғалысты бақылау мүмкіндігі.
4. автокөлік кәсіпорнындағы жаңадан ашылатын және бұрыннан бар бағдарлардың қозғалысының үйлесімділігін қамтамасыз ету, сондай ақ басқа да көліктердің жұмысын.
5. бағдардың аралық және соңғы аялдау пунктерін ірі жүктуындайтын орындарда орналастыру, автокөліктің бос жүрісін азайту мақсатында.
6. қозғалысты ұйымдастырудың тиімді жүйелерін қолдану.

Бағдардың трассасын таңдау келесі талаптарды орындау бойынша жүзеге асырылады:

— жамылғының түріне сәйкес, жолдың жүру бөлігінің ені мен жол жағасының жағдайына, тік және көлденеі қисық радиустарға, бойлық еңістер, жолдағы көрінім, сондай темір жол өткелдері, паром өткелдері олардың құрылыс нормаларын мен ережелерінің талаптарға сәйкес болуы;

— автокөліктің жалпы салмағының көпірлер мен жолдарға түсетін жүктемесіне сәйкес келуі. (соответствия общего веса автотранспорта с максимальным наполнением допустимой нагрузке на мосты и дороги, расположенные на маршруте).

Жұқағының мөлшеріне байланысты, жол жағдайларына байланысты келесілердің болуын қарастыру:

— қайта бұрылуға және автокөліктің бастапқы және соңғы аялдамада тұруына қажетті алаңның болуы ;

— кіру үшін арнайы алаңдардың болуы — «кармандардың», тиеу алаңдарының.

Қоғамдық өмірде, техниканың, экономиканың, мәдениеттің дамуындағы жолаушылар көлігінің дамуы.

Жолаушылар автокөлігі жүк көлігімен салыстырғанда бірқатар басымдылығымен ерекшеленеді, келесідей, жоғарғы ептілігімен (маневренность) (басқа көліктің түрімен салыстырғанда), жолаушыларды еңбек атқаратын және тұратын орындарына дейін жеткізу қабілеттілігі, қозғалыстың үлкен жиілігімен; оны тасымалдаудың келесі түрлерінде пайдалануды қамтамасыз етеді, (қалалық, қала маңылық, қалааралық, халықаралық және т.б.), пайдалануға тез енгізілуі, өзін ақтайтын уақытының тез болуы (басқа көліктермен салыстырғанда).

Жолаушылар автокөлігі келесідей бөлінеді:

- жалпы қолданылымдағы көлік (автобусы, жеңіл автомобильдер – такси);
- жеке қолданыстағы көлік (жекеменшік автобустар мен жеңіл автомобильдер).

Автомобиль тасымалының дамуы келесілермен сипатталады:

- тасымалдау көлемінің өсуімен;
- тасымалдауды ұйымдастыруды жетілдірумен;
- жолаушылардың баратын орташа қашықтықтарының артуымен.

Аталған сұрақтардың барлығын жолаушылар автокөлігі шешу қажет.

Жолаушылар автокөлігінің тағайындалуы қаланың тұрғындарын жылжудың пайдалы қоғамдық уақытын аз шығындармен қамтамасыз ету болып табылады, сондай ақ, көліктік шаршауды аз болдыртатын максималды көліктік комфорт. Ірі қалалар үшін көлікпен жылжы уақыты 40 мин болу керек, қалған басқа қалалар үшін – 30 мин артық емес. Егер көліктік жылжудың көрсеткіші аталған мәндерден асып кетсе жолаушыларда көліктік шаршау, соңынан сәйкесінше, осындай жолаушылардың еңбек өнімділігі күрт түседі.

Жолаушылар автокөлігі автобустармен және жеңіл автомобильдермен - таксимен тасымалдауды жүзеге асырады.

Автобус көлігі қаланың барлық аумағында тұрақты көлік байланысын орнатуға мүмкіндік береді, бұл барлық аудандарды бірыңғай қалалық кешенге біріктіруге ықпал етеді. Жалпыға ортақ пайдаланылатын автобус көлігі қалаларда, ауылдық жерлерде тасымалдауды жүзеге асырады; кәсіпорындардың тапсырыстары бойынша және экскурсиялық-туристік сапарлар үшін ұсынылады. Қалаішілік өзен тасымалдары бар қалаларда автобус көлігінің жұмысы өзен көлігінің жұмысымен үйлестіріледі. Ірі қалаларда жолаушыларды автобустармен тасымалдау электр көлігінің (трамвайлар, троллейбустар, электр пойыздары және т.б.) және жеңіл жолаушылар көлігінің қозғалысымен үйлестіріледі. 250 мыңнан астам халқы бар облыс орталықтарында жолаушылар автобусы өз жұмысын троллейбустар мен трамвайлармен үйлестіре алады. Орта және шағын қалаларда жолаушылар автобусы қалалық көліктің жалғыз түрі болып табылады. Қалааралық қатынастарда автобус көлігі толықтырады, ал кейбір аудандарда теміржол көлігінен айырмашылығы жалғыз көлік болып табылады.

Жеңіл автокөлік автобус көлігінің және жолаушылар көлігінің басқа да түрлерінің барлық қатынас түрлеріндегі, әсіресе автобус көлігі жұмыс істемейтін тәулік кезеңдеріндегі жұмысын айтарлықтай толықтырады. Жеңіл автокөліктің ең маңызды артықшылығы қатынастың жоғары жылдамдығы, сондай-ақ сапардың жайлылығы, кез келген бағыт бойынша жолаушыларға тәулік бойы қызмет көрсету мүмкіндігі, бағажды тікелей жөнелту орнынан межелі жерге жеткізу болып табылады.

Қалалық Жолаушылар тасымалдары жылжымалы құрамның мынадай негізгі түрлерімен орындалуы мүмкін: автобустар; троллейбустар; трамвайлар; электр пойыздары; жеңіл автомобильдер

Қалалық көліктің осы немесе басқа түрін қолдану, ең алдымен, оның тасымалдау қабілеті мен тасымалдау құнына байланысты.

Ірі қалаларда техникалық және пайдалану қасиеттеріне сәйкес олардың арасындағы жұмысты үйлестіре және бөле отырып, қалалық көліктің барлық түрлерін қолданған жөн.

Метрополитен қуатты жолаушылар ағынына қызмет көрсетеді және қалаларды жер үсті көлігінен түсіреді. Бір метро желісі сағатына 50-60 мың жолаушы ағынына қызмет көрсетеді.

Трамвайлар үлкен жолаушылар ағындары бар магистральдарға қызмет етеді және оларды ірі қала маңындағы қалаларды қалалық аудандармен байланыстыратын бағыттарда метро желілерінің жалғасы ретінде пайдалануға болады. Трамвайдың бір желісі пойыздардың құрамына байланысты сағатына 15-18 мың жолаушы ағынына қызмет көрсете алады. Трамвай қатынасы тәулігіне 5 мың жол жүру кезінде де орынды

болады. Троллейбус трамвайды ауыстырады және олармен салыстырғанда үлкен маневрлікке ие, ал автобустармен салыстырғанда ол қоршаған ортаны ластамайды.

Троллейбустарды тәулігіне кемінде 2 мың жолаушы қолданған жөн.

Автобустардың негізгі функциясы қаланың басқа көлік түрлері жоқ бөліктеріндегі дербес желілерге қызмет көрсету, сондай-ақ жолаушыларды қаланың шағын аудандарынан метроға, станцияларға, Теміржол вокзалдарына, өзен порттарына жеткізу болып табылады. Автобус желісі автобустардың параллель қозғалысы кезінде сағатына 5-7 мың пас - қа дейін қызмет көрсете алады.

Жеңіл автомобильдер жолаушылардың қозғалыс уақытын қысқартады және үлкен жайлылықты қамтамасыз етеді.